

bue Wirrarr c. darabjában. Milyen jellemző a bécsi rendőrségre, hogy az uralkodó családdal ilyen benső összeköttetésben álló úrnak, Zsófia főhercegnő főudvarmesterének egyik becsületes alkalmazottját tekintélyes évdíjjal akarják megvesztegetni, hogy rendszeres tudósításokat küldjön a családban folyó beszélgetésekről. Az igaz egyébként, hogy Lajos gróf, bár szerényebb mértékben, de époly adakozó természetű magyarnak mutatkozik múzeummal, Ludoviceummal stb. szemben, mint atya és nagynevű öccse.

A Széchenyi-lányokról rövidebben szól a mű; Pál gróf életénél részletesen ír a bánatos emlékü Meade Karolináról, az egész kötet dereka István életrajza (113—502. l.). Az ő életének eseményei ismertek, még vázlatosan is nehéz volna érinteni a főbb mozzanatokot. Bártfay Szabó gondosan összegyűjtötte a Széchenyivel foglalkozó műveket. Az életrajz keretében összeállította Széchenyi olvasmányainak jegyzékét, különös tekintettel a magyar szépirodalmi olvasmányokra. Számos apróság közül álljon itt Széchenynek egy jellemző megjegyzése. Az országgyűlési ifjúság fáklászenével ünnepli a grótot, az üdvözlő beszéd után a Rákóczi-induló hangjaira Széchenyi leveszi kalapját: «Tiszteljük — úgymond — az utolsó nagy magyart».

Akit a magyar családtörténet, különösen pedig a Széchenyiek története érdekel, az nem nélkülözheti Bártfay Szabó Lászlónak filológushoz illő pontossággal készült művét. —k—

Balla Irma: Vaskuthy Gábor. Budapest, 1927. Pantheon. Balla Irma regénye, mai könyvalakja előtt a «Budapesti Hírlap»-ban jelent meg folytatásokban. Egy nagyot akaró férfi története, akit épen ez a törekvés sodor bűnbe. A háború szenvedéseiben azonban végül is megtisztulva megtalálja boldogságát.

A regény kiemelkedik az átlagos termelésből, mert szerzője nemcsak mulattatni akar: művészi céljai is vannak; azonkívül tehetsége is nagyobb a közepesnél: van érzéke a jellemző apró részletek megfigyelése iránt. Ezekből a megfigyelésekből azonban nem mindig alakul ki határozott egyéniség (különösen a fontosabb női alakoknál nem) meg inkább egy-egy helyzetet, lelki állapotot jellemeznek, nem az embert, a szereplő egyéniségét. Általában a szerző jellemző ereje korlátolt. A mel-

léalakok jobbak, mint a főszereplők, mert a háttérből a szereplők már egy-két jól megfogott vonással is kidomborodnak, de az a baj, hogy a főszereplők is csak egy-két lelki tulajdonságból tevődnek össze. Ezért szintelenek, szürkék.

Lehetséges, hogy az író nő készakarva hagyta meg a félhomály szürkeségében alakjait, hogy ezzel is növelje a regény misztikus alaphangját. Mert a miszticizmus a regény legjellemzőbb tulajdonsága. Leányvári boszorkány, elrejtett kincs, szellemidézés, babonák döntő szerepet kapnak a cselekmény bonyolításában. Ezek a misztikus erők azonban nem tevékenyek, nincs nagy hatalmuk, nem függenek össze, nem csoportosulnak egy-egy erőforrás köré, nem vezetnek az eseményeket, hanem csak akkor szerepelnek, amikor a mese szükségessé teszi őket. Alapjában véve ezek a misztikus erők is olyan szintelenek, mint a regény többi szereplője.

Az író nő az alkotás e nemű hiányait hangulatleírásokkal tölti ki. Ezek valóban szuggesztívak és mély lírai gyökerük van. Egy-egy délután a vendég német báró kastélyában, Vaskuthy Gábor epekedése vagy kétségbeesése, menyasszonyának visszafojtott féltékenysége jól felfogott és kifejezett lelki állapotrajzok, amelyekben érezzük az eleven szív dobogását. Csak az a kár, hogy megmaradnak önálló képnek, nem kapcsolódnak szervesen a szereplőhöz. Az az ember benyomása, hogy nem a hangulatok vannak a szereplőkért, hanem a regény különböző alakjai szinte csak bábuk, akikre ráaggatja a szerző a különböző lelki állapotokat.

Szerkezetileg a regény egy kissé elnyújtott. A szerző hosszasan és sokszor elmondja ugyanazt, hogy átvigye az olvasóba a maga érzéseit, ahelyett, hogy néhány kifejező vonással ragadná meg a leírandó dolog lényegét.

Ezek a kifogások azonban nem jelentik azt, hogy kétségbevonjuk az író nő tehetségét. Mélyről fakadó lírizmusát és sokszor frappáns megfigyeléseit remélhetőleg a gyakorlat nagyobb jellemábrázoló erővel és gazdaságosabb szerkesztő képességgel is ki fogja egészíteni.

Fábián István.

Joseph Delmont: Wilde Tiere im Film. Neunte Auflage. Diech & Co. Stuttgart. 1926. Egy-két év alatt kilenc kiadást ért ez az érdekes könyv.

Delmont évekig eleven vadállatokat fogott a világ minden részében a híres Hagenbeck-cég számára. Majd leg-híresebb rendezője lett az állatfilmeknek. Élményeiből most állított össze egy kötetre valót. A legizgatóbb, leg-hajmeresebb kalandok mellett kacagató történeteket is ír. Krokodilus-, oroszlán-, kenguru-, polip-, majom- és medve-filmfelvételek, hol halálosan veszedelmes, hol tréfás, de mindig tarkabarka lefolyását meséli el.

Egyike a legszebbeknek és magyar szempontból mindenestre a legerdekesebbeknek: *Der Jaguar von Mezöhegyes* című (134—143. l.) elbeszélés.

Egy berlini vállalat a háború előtt bűrfilmet készítettett. De mivel sokba került volna a Délafrikába való leutazás, a társulat a magyar kormány engedelmével Mezöhegyesre rándult le, melynek vidéke olyan, mint a Karroo. Magyar gulyásokat öltöztettek fel bűroknak, a pesti állatkert adott kölcsön egy selejtes jaguárt. A rendező szerint a jaguárt rá kellett ereszteni az ökör-csordára. A német hősszínész lóháton ment volna neki a jaguárnak, hogy leszúrja lándzsájával. A színész nem tudta megülni a ménes paripáit, ezért kerítettek neki egy kiszuperált katonagépet. A jelenet programmszerűen fejlődött. Hajtották a csordát az álbúrok. Kieresztették az éhes jaguárt a ketrecéből. De ahelyett, hogy felugrott volna az ökrök egyikére, egy véletlenül arra sétáló sündisznóra csapott rá a mancsával. Mivel ez fájt neki, dühében megakarta harapni a tüskés állatot. Összevérezte magát, megbolondult a hahótától, fogta magát és felugrott a legsebbe ökör hátára.

Mindjárt ott termett a hős német, de jámbor gebéje megbokrosodott a jaguár láttára, ledobta lovasát, aki épen a fenevad hátára repült. Az ökör nehéznek találta a dupla terhet, lerázta magáról a jaguárt és a színészt is. A derék állat nem félt. Odalépett a jaguárhoz, megszagolta, aztán a szarvára kapta fel. Felhajította jó magára a levegőbe. Mikor a jaguár a földre érkezett vissza, rávetette magát a hős magyar marha és összetaposta.

A film a várakozásnál sokkal jobban sikerült. A művelt Nyugat pedig azt hitte, hogy tényleg a búrok földjén készültek a felvételek.

Ezt a magyar kalandot pompás humorral mondja el Delmont. Leírja, hogy milyen nehéz volt a gulyásokat rávenni a «maskarára», leírja a magyar

ökor flegmáját, a juhászoktyák kíváncsiságát és bátorságát, az Alföld csendjét. Gyakorlott szemmel veszi észre a legsajátságosabb vonásokat emberben és állatban. Dicséri a magyar hatóságok előzékenységét, a mezőhegyesi telep mintaszervi gazdálkodását, magasztalja a ménest.

Aki szereti a vadász- és állattörténeteket, kedve szerint dúskálhat a szépen illusztrált kötet sikerült esetében. Írója kitűnő mesélő és nagy kópé. Magyar tárgyú elbeszélése is tele van jóízű ötlettel és a sorok közt alamszian meglapuló csendes és meleg humorral.
Lám Frigyes.

Az újabb észt irodalomról. Pallas-Almanach estnischer Dichtung und Kunst. Pallas-Verlag, Tartu, 1927. 120 + 2 l., műmellékletekkel.

Modern, izléses és tetszetős kiállítású évkönyv, melynek célja, hogy a derekasan fejlődő észt művészetet és műirodalmat a külföldön megismertesse. Kiadói és összeállítói a Tartuban (Dorpat) működő képzőművészeti iskola tanárai, akik között az észt műirodalm legjelesebb költői, prózaírói és esztétái foglalnak helyet. Mint egy meghatározott csoportba tartozó művészek egyéni vállalkozása, e kötet nem tarthat igényt arra, mintha az egész észt irodalmat és művészetet kizárólagosan képviselné. Mégis az a kép, melyet e kötet átlapozása nyújt, hű és jellemző. A szereplő írók ugyanis a századeleji «Noor-Eesti» (Ifjú-észt), valamint a háború utáni «Siuru» (az észt mitológiából vett jelképes állatnév) irodalmi mozgalommal kapcsolatosak; ezekben vezetőszerepet játszottak, a mai észt műirodalomnak és műbírálatnak pedig elismert képviselői.

A mi nyugatosaink fellépésével egyidőben, az 1905. évi orosz forradalom idején lépnek az irodalmi élet színterére az «ifjú-észték», egyik fordulójaként ama sokágú nemzetiség-öntudatosodási folyamatnak, mely a számunkra oly félelmetes hatalmú szláv birodalmat már régóta a felbomlás felé sodorta. A cári állameszme szempontjából tekintve, az ifjú-észt törekvések bomlasztók; irodalomelméleti és esztétikai elveik a mi Bessenyei-Kazinczy korszakunk és nyugatosaink ideológiájának sajátos keverődését mutatják. «Legyünk észtekké és váljunk európaiakká», a költő *Gustav Suits*-kiadta jelszó lesz uralkodóvá. Ami a nyugatba való bekapcsolódás ellenére a rugalma